

Mieczysław Sprengel

**EWA LIPIŃSKA, POLSKOŚĆ W AUSTRALII
- O DWUJĘZYCZNOŚCI, EDUKACJI I PROBLEMACH
ADAPTACYJNYCH POLONII NA ANTYPODACH
[WYDAWNICTWO UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO,
KRAKÓW 2013, 194 S.]**

Zjawisko migracji ludności jest ciągle aktualne. Tym bardziej w świecie globalizacji, gdzie za masowym przesyłaniem towarów mamy do czynienia z liczebnie dużym przemieszczaniem się ludności. Dlatego też analizy i badania nad emigracją oraz rozważania na temat edukacji i problemach adaptacyjnych są konieczne i zasadne. Jednym z charakterystycznych znaków naszych czasów jest nie tylko znaczący przepływ ludności i związane z tym symptomy emigracji ludności. Ludzie coraz śmielej przekraczają granice państw i przemierzają dystanse zbliżające ich do miejsc, gdzie mogliby pracować na stałe. Z powodu coraz mniejszych barier Polacy w ostatnich latach masowo emigrowali w poszukiwaniu pracy i nauki do krajów Unii Europejskiej. Zjawisko emigracji Polaków nie jest jednak czymś nowym. Nasi rodacy od wielu dziesiątków lat opuszczali nasz kraj w poszukiwaniu „chleba” i lepszych perspektyw życiowych. Tematyka emigracyjna jest więc ciągle aktualna i inspirująca. Każde nowe wydanie pracy w formie książkowej budzi zainteresowanie dotyczące problemów życia na emigracji: dnia codziennego, pracy, odpoczynku, zarobków czy wreszcie asymilacji i zdrowia. Od lat

ukazują się poświęcone temu różne artykuły prasowe i naukowe oraz publikacje zwarte. Badania te są na wskroś potrzebne i dzisiaj.

Na zainteresowanie zasługuje praca Ewy Lipińskiej, pt.: *Polskość w Australii – o dwujęzyczności, edukacji i problemach adaptacyjnych Polonii na antypodach*. Prac na temat Australii i tym bardziej życia polskich emigrantów nie ma w Polsce dużo. Na uwagę zasługuje książka *Historia Australii* (1997) Wiesława Olszewskiego oraz praca Jana Lencznarowicza *Prasa i społeczność polska w Australii 1928–1980* (Kraków 1994). W 2004 r. ukazała się w Toruniu praca Mieczysława Sprengla nosząca tytuł: *Emigracja polska w Australii w latach 1980–2000*.

Ewa Lipińska w swojej pracy (ss. 192) przedstawia niniejsze zagadnienie w jedenastu rozdziałach. Układ pracy jest interesujący i omawia poszczególne kwestie związane z życiem polskich imigrantów w Australii. Można było w pracy zmniejszyć liczbę rozdziałów, tym bardziej, że sześć rozdziałów jest bardzo rozbudowanych w formie paragrafów, a cztery nie zawierają żadnych podpunktów i są bardzo małe objętościowo. Tą dysproporcję w materiale naukowym można było skorygować.

Polonia australijska jest nieliczna, ale z uwagi na znaczne oddalenie i bytność Polaków na tamtym kontynencie od wielu dekad stwarza szansę i właściwą argumentację do zainteresowania się tą problematyką. Z punktu widzenia nauki warto w historiografii utrwalić przejawy aktywności tej grupy, tym bardziej, że nie jest ona jednorodna. W tym kontekście podjęcie badań przez Ewę Lipińską z Krakowa jest przedsięwzięciem celowym i pozytywnym.

W rozdziale pierwszym (zawierającym zaledwie 5 stron), zatytułowanym *(E/i)migracja i (nie)powroty*, autorka dokonuje omówienia poszczególnych określeń, które mają istotne znaczenie w opisywaniu emigracji i imigracji. Autorka podkreśla, że wielu migrantów chciałoby egzystować pół na pół. W przypadku Europy jest to o wiele łatwiejsze, natomiast bardziej trudne w emigracji zaoceanicznej.

W rozdziale drugim Ewa Lipińska podejmuje rozważania dotyczące problemów adaptacyjnych (e/i) migrantów. W rozdziale tym zajmuje się trzema podstawowymi kwestiami: między asymilacją a izolacją, asymilacją a etnicznością i identyfikacją etniczną. W pierwszym paragrafie opisuje szczegółowo kwestię: asymilacji, integracji i izolacji. Autorka odwołuje się do wypowiedzi papieża Jana Pawła II oraz przytacza stwierdzenia naukowców pracujących i żyjących w innych krajach. Ukazane są niebezpieczeństwa, jakie czyhają na emigrantów w obcych krajach. W paragrafie poświęconym asymilacji i etniczności w syntetyczny sposób omawia: etniczność, typy adaptacji, podział (e/i) migrantów, modele zachowań adaptacyjnych. W paragrafie identyfikacja etniczna autorka zwraca uwagę oraz rozróżnia różne stany związane z identyfikacją. Ukazane są związane z tym pewne stany niebezpieczne dla emigranta, znajdującego się nagle w obcym kraju. Rozdział trzeci poświęcony jest dwóm pokoleniom na emigra-

cji. Omawia się rozterki i tęsknotę oraz problemy pokolenia polonijno/zerowego. Trafnie Ewa Lipińska mówi o tym, „że dzieciom, a zwłaszcza nastolatkom, które znajdują się na obczyźnie, zbyt lekko przypisuje się łatwość w przystosowaniu się do nowej sytuacji”.

Rozdział czwarty został poświęcony australijskiej polityce etnicznej, zarysowano ewolucję, jaką przeszła ludność w Australii – od asymilacji przez integrację do wielokulturowości. Reasumując można powiedzieć, że dziś nie ma przeciwwskazań na podtrzymywanie swojej etniczności.

Wreszcie rozdział piąty zajmuje się krótką charakterystyką historyczną emigracji Polaków do Australii oraz omówione zostały w nim czynniki wpływające na adaptację Polaków w Australii. W sposób bardzo zgrabny autorka przedstawiła i rozróżniła poszczególne grupy polskiej emigracji.

Rozdział szósty jest poświęcony systemowi edukacji w Australii. Na uwagę zasługuje fakt opisanie problematyki nauczania dzieci imigranckich języka angielskiego, jako drugiego w katolickich szkołach podstawowych. Zwrócono również uwagę na zagadnienie: polscy rodzice a australijski system edukacji.

W rozdziale siódmym szeroko omówiono szkolnictwo polonijne w Australii. Oprócz dziejów oświaty polonijnej zwrócono uwagę na sytuację lokalową, programy dydaktyczne oraz uczących w szkołach polskich. Na końcu rozdziału opisano rolę szkoły polskiej wraz z jej zaletami i wadami.

Rozdział ósmy opisuje znaczenie i żywotność języka polskiego w przybranej ojczyźnie. Ewa Lipińska omawia problemy z wymową języka polskiego u dzieci emigrantów i wskazuje na błędy językowe oraz na właściwe reakcje, jakie powinny towarzyszyć korygowaniu języka u dzieci. Podkreśla się, że dom ma być pierwszym miejscem oswojenia się z językiem literackim, historią i kulturą.

Rozdział dziewiąty omawia odmiany zagranicznego języka polskiego: zmiany w polszczyźnie zagranicznej – w tym cytaty, zapożyczenia, kalki. Zwraca się uwagę, że w przypadku Australii, osoby polskiego pochodzenia używają mieszaninę polszczyzny i angielszczyzny.

Rozdział dziesiąty poświęcony jest dwujęzyczności i jej różnym odmianom. Na uwagę zasługuje fakt, że autorka podkreśla wynikające z dwujęzyczności plusy, a nie minusy. Zauważa, że „utrata języka polskiego w warunkach emigracyjnych jest dla młodych ludzi właściwie nie do odrobienia i zamyka im drogę do bilingwizmu”. W takim przypadku, przy powrocie do kraju, osoby takie muszą przejść re- lub adaptację językowo-kulturową. Wskazuje się również na dylematy, kiedy oboje rodziców pragnie, aby dziecko stało się dwujęzyczne, ale nie czują się pewnie w języku mniejszościowym (polskim).

Wreszcie rozdział jedenasty omawia sprawdzian stopnia opanowania dwu języków. Autorka opisuje między innymi badanie stopnia opanowania dwu języków – opis procedury, analizę budowy i zawartości testu, omówiono wyniki badań oraz poprawę i ocenę testów. Przedstawiono też korpusy testów oraz dokonano porównania umiejętności badanego dziecka z innymi uczniami sobotniej

szkoły polskiej. Autorka, w wyniku przeprowadzonych badań stwierdza, że żaden z języków nie utrudnia rozwoju drugiego, a wręcz jest pomocny. Język polski może być pomocny w akwizycji języka angielskiego. Najbardziej korzystne jest dla pokolenia polonijnego osiągnięcie stanu równowagi językowej. Wówczas jest to pozytywne dla bilingwizmu i daje szansę na reemigrację.

Na końcu książki znajdują się aneksy, moim zdaniem niepotrzebne, albowiem dotyczą ogólnych wiadomości o Australii: klimacie, faunie i florze, gęstości zaludnienia, społeczeństwie i Aborygenach. Te wiadomości każdy może znaleźć nawet w Internecie. Pomijając uwagi negatywne, uważam pracę Ewy Lipińskiej za ważny przyczynek do dalszych badań. Autorka umiejętnie na kartach tej pracy opisała problematykę nieczęsto podejmowaną przez badaczy. O tematyce emigracji przeważają mamy prace historyczne, a zbyt mało jest specjalistycznych badań zajmujących się innymi, ważnymi zagadnieniami z dziejów i życia emigrantów na obcej ziemi. Spostrzeżenia dokonane w tej pracy mają swą aktualność dzisiaj, albowiem w obliczu dużego zjawiska emigracyjnego Polaków, w ramach Unii Europejskiej, refleksje i wnioski tu zawarte są bardzo cenne dla rodziców przebywających poza Polską. Trzeba niektóre fakty bardzo uświadomić ludziom, aby wskazać pozytywy, w przypadku zachowania, znajomości języka polskiego i identyfikacji z polską kulturą. Wymiar tych wniosków ma również aspekt ekonomiczny, albowiem w wyniku tego, może dojść do reemigracji i inwestowaniu zasobów finansowych w Polsce. Osoby pozbawione znajomości i możliwości posługiwania się językiem polskim nie będą mogły takiej bariery przekroczyć. Należałoby zatem rozpropagować w prasie lub innych nośnikach medialnych fragmenty tej pracy.